

Európske záležitosti v roku 2024

V kontexte členstva Slovenskej republiky v Európskej únii a v Európskom spoločenstve pre atómovú energiu (Euratom) **ÚJD SR v roku 2024 zabezpečoval úlohy a plnil záväzky, ktoré mu z tohto členstva vyplývajú.** Zástupcovia ÚJD SR aktívne **participovali na rokovaníach v pracovných skupinách Rady EÚ i na zasadnutiach pracovných výborov a skupín Európskej komisie (Komisia),** kde ako experti v oblastiach týkajúcich sa kompetencií ÚJD SR, najmä vo vzťahu k záväzkom a činnostiam vyplývajúcim zo Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Zmluva o Euratome), obhajovali záujmy SR.

Jednou z najvýznamnejších pracovných skupín Rady EÚ z pohľadu jadrovej bezpečnosti je **Pracovná skupina pre atómové otázky (PS ATO).** V I. polroku 2024 Rade EÚ predsedalo Belgicko (BE PRES) a v II. polroku Maďarsko (HU PRES). Experti ÚJD SR sa na zasadnutiach PS ATO zúčastňovali podľa potreby, pričom sa **na každé zasadnutie pripravovala pozícia SR** v úzkej spolupráci s MH SR a SZ SR pri EÚ v Bruseli. Ťažiskovou témou počas BE PRES bol návrh rozhodnutia Rady, ktorým sa schvaľuje **nariadenie Komisie (Euratom) o uplatňovaní systému záruk spoločenstva Euratom k jadrovým materiálom.** Táto iniciatíva Komisie mala za cieľ nahradiť aktuálne platné nariadenie Komisie (Euratom) 302/2005. **ÚJD SR** ako gestor nariadenia pri presadzovaní záujmov SR **úzko spolupracoval s držiteľmi jadrových materiálov** (SE, a. s., JAVYS, a. s., JESS, a. s.). V júni 2024 boli **rokovania k uvedenému návrhu v rámci PS ATO ukončené prijatím prezidentského kompromisného textu - politickej dohody.** Zároveň boli počas BE PRES prijaté závery Rady o bezpečnosti dodávok medicínskych rádioizotopov na lekárske účely. Počas BE PRES i HU PRES na rokovaníach rezonovala **téma aktuálnej bezpečnostnej situácie na Ukrajine (UA),** predovšetkým odpočet aktivít Komisie a MAAE realizovaných vo vzťahu k UA a presahu vojenskej agresie Ruska na UA jadrové zariadenia. V rámci **prípravy na 8. posudzovacie zasadnutie k Spoločnému dohovoru** o bezpečnom nakladaní s rádioaktívnym odpadom (RAO) a vyhoretým jadrovým palivom (VJP) sa uskutočnila diskusia k správe Spoločenstva Euratom a k návrhom otázok Euratomu k národným správam tretích štátov, odznali informácie z Európskej agentúry pre zásobovanie, Spoločného výskumného centra a zároveň Komisia informovala členské štáty o ďalších aktuálnych témach (napr. bezpečnosť dodávok, medicínske rádioizotopy, malé modulárne reaktory, KEDO).

Na zasadnutiach **Európskej skupiny dozorov pre jadrovú bezpečnosť (ENSREG)** sa diskutovalo o aktuálnej bezpečnostnej situácii v UA jadrových zariadeniach a odpočte realizovaných aktivít pre UA vykonávaných v spolupráci s MAAE. Ďalej sa aktivity ENSREG v uplynulom období zameriavali najmä na prípravu 2. partnerského hodnotenia, záťažové testy v tretích krajinách, informácie o aktivitách podskupín ENSREG-u, potreby komunikácie dozorov s priemyslom v rámci priemyselnej aliancie k malým modulárnym reaktorom a koordináciu 8. posudzovacieho zasadnutia k Spoločnému dohovoru o bezpečnom nakladaní s RAO a VJP.

Pod záštitou ENSREG a v spolupráci s Komisiou sa v Bruseli v júni 2024 konala v poradí **7. konferencia ENSREG o jadrovej bezpečnosti v Európe.** Konferencia **reflektovala na rastúci záujem o jadrovú energiu** najmä vo vzťahu k dekarbonizácii priemyselného sektora zavádzaním nových technológií ako napríklad **malých modulárnych reaktorov** a reakcii jadrových dozorov **na potreby licencovania nových technológií** a medzinárodnej spolupráce a koordinácie prístupu k licencovaniu v novom kontexte. Diskutovalo sa aj o posilnení regionálnych jadrových kapacít, budovaní dôvery a transparentnosti smerom k zainteresovanej verejnosti či využitiu umelej inteligencie v oblasti jadrovej energetiky.

V priebehu roka 2024 sa podľa čl. 8e) smernice Rady 2014/87/Euratom uskutočnilo **druhé tematické posudzovanie zamerané na ochranu jadrových zariadení pred požiarmi** s cieľom zdieľať prevádzkové skúsenosti, preveriť opatrenia na ochranu jadrových zariadení pred požiarmi, identifikovať dobrú výkonnosť a oblasti na zlepšenie. Proces sa začal v predchádzajúcom roku vykonaním sebahodnotenia a vypracovaním **národnej hodnotiacej správy o požiarnej ochrane jadrových zariadení v SR**, ktorú **preskúmali ostatné členské štáty a Komisia** s následnou diskusiou na jesenných workshopoch v Luxembursku, kde sa predmetná národná správa obhájila a boli zodpovedané dodatočné otázky. **Výsledkom je návrh celkovej hodnotiacej záverečnej správy**, ako aj správy pre SR, na základe ktorej sa podľa zistení pripraví v roku 2025 Akčný plán. **Žiadne nové zistenia okrem tých, čo SR identifikovala v samohodnotení neboli zistené.**

Počas roka 2024 sa koordinovali úlohy a plnili záväzky vyplývajúce z **článku 37 Zmluvy o Euratome**. Vo februári 2024 boli Komisii notifikované všeobecné údaje podľa čl. 37 Zmluvy o Euratome vo veci **V. etapy vyradovania JE A1 a následného uvoľňovania areálu JE A1 spod administratívnej kontroly**. V máji 2024 Komisia zaslala **dodatočné otázky** k textu a požiadala o ich zodpovedanie. V júli 2024 boli odpovede postúpené Európskej komisii. Následne dňa 18. 12. 2024 bolo v Úradnom vestníku EÚ **pod číslom C/2024/7439 zverejnené stanovisko Komisie a proces bol ukončený.**

V máji 2024 Komisia zverejnila tretiu **Správu Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku pri vykonávaní smernice Rady 2011/70/EURATOM a inventári rádioaktívneho odpadu a vyhoretého paliva, ktoré sa nachádzali na území Spoločenstva, a o prognóze budúceho vývoja pri preprave RAO a VJP zo strany členských štátov**, ktorú Komisia vypracovala na základe národných správ členských štátov, vrátane SR. Správa sa vzťahuje na roky 2018 – 2021. V rámci záverov sa uvádza, že s rádioaktívnym odpadom a vyhoretým palivom **sa v členských štátoch vo vykazovanom období nakladalo bezpečne** a systém vlastného hodnotenia a medzinárodných partnerských hodnotení je v súlade s potrebami a vedie k neustálemu zlepšovaniu nakladania s odpadom. Hlavnými otázkami, ktoré **treba riešiť**, sú **kontrola a financovanie programov, ako aj preskúmanie a aktualizácia vnútroštátnych programov.**

Zároveň v auguste 2024 bola Európskej komisii zaslaná v poradí štvrtá **národná správa SR v súlade s príslušnými ustanoveniami smernice Rady 2011/70/Euratom, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre zodpovedné a bezpečné nakladanie s vyhoretým palivom a rádioaktívnym odpadom**. Slovenská republika si plní všetky záväzky, ktoré jej z predmetnej smernice vyplývajú.

V priebehu roka 2024 pokračovala vo svojej činnosti **medzirezortná koordinačná skupina na koordináciu úloh vyplývajúcich z článkov Zmluvy o Euratome**, ktorá bola na ÚJD SR zriadená na základe uznesenia vlády SR č. 442/2006. V priebehu roka sa uskutočnili **dve zasadnutia, a to v júni a v novembri 2024**. Na rokovaníach **sa diskutovali aktuálne témy**, napríklad príprava správy podľa smernice Rady 2011/70/Euratom, aktivity Jadrovej aliance, výsledky cvičenia INEX 6, zasadnutie ENEF, ako aj téma malých modulárnych reaktorov (PHOENIX, NEXT) a zároveň sa prijímali odporúčania na implementáciu Zmluvy o Euratome. V budúcom roku bude skupina pokračovať vo svojej činnosti a riešiť aktuálne otázky.